

Hrvatska usmena književnost ljubuškoga kraja u etnološkom i antropološkom kontekstu

Vukojević, Antonela

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:716498>

Rights / Prava: [In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-02-28**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**SUVREMENI ZAPISI USMENO-KNJIŽEVNE BAŠTINE U
VAŠAROVIĆIMA KOD LJUBUŠKOGA**

ANTONELA VUKOJEVIĆ

SPLIT, RUJNA 2013.

Odsjek za Hrvatski jezik i književnost

Hrvatski jezik i književnost

Hrvatska usmena književnost

**SUVREMENI ZAPISI USMENO-KNJIŽEVNE BAŠTINE U
VAŠAROVIĆIMA KOD LJUBUŠKOGA**

Studentica:

Antonela Vukojević

Mentor:

prof. dr. sc. Marko Dragić

Split, rujna 2013. godine

KAZALO

UVOD	3
KAZIVAČICA.....	3
1. PREDAJE	3
1.2.POVIJESNE PREDAJE	4
1.3.ETIOLOŠKE PREDAJE.....	5
1.4.PRIČANJA IZ ŽIVOTA	6
PRIČE O BONETI.....	6
2.NEKADAŠNJI ŽIVOT	8
3.BADNJAK.....	12
4.USKRS.....	12
5.USMENE LIRSKE PJESME.....	15
6.GANGE	15
7.EPSKE PJESME	19
8.BROJALICE.....	20
ZAKLJUČAK.....	23
LITERATURA	234
Sažetak.....	26
Summary	27
RJEČNIK.....	278

UVOD

Usmena književnost, usmene predaje i priče o događajima iz prošlosti su me oduvijek zanimale. Još kao malena curica, baka bi me sjela u svoje krilo i pričala mi priče, pjevala pjesme koje bi uvijek zaustavile moje plakanje jer bi me zainteresirale. Baka bi znala i satima pričati o svojem djetinjstvu, a ja bi nestrpljivo čekala svaku novu priču i pjesmu. Većinu sam ih znala napamet nakon što bi nekoliko puta bile ispričane. Upravo iz tog razloga sam se razveselila kad sam čula za ovaj seminar, nije mi teško pao, naprotiv.

Zaista je zanimljivo slušati priče ljudi o njihovim običajima, o prošlosti, o tome kako su provodili dane dok nije bilo ove nove tehnologije. Zanimljivo je slušati i vidjeti kako im se lica ozare sa svakom novom rečenicom, i kako su sretni da nekoga to doista zanima.

KAZIVAČICA

Stojka Vukojević, rođena 1931. godine, u selu Vašarovićima nedaleko grada Ljubuškog, u Bosni i Hercegovini. Jedna je od sedmero djece Paške i Anđe Lauc. Osim nje, bilo je tu još pet sestara i jedan brat. Zbog siromaštva njihov život nije bio lagan, morali su se odreći puno toga. Stojak i njene sestre su išle u školu samo do 4. razreda osnovne škole, dakle imale su samo osnovno obrazovanje, dok je brat Pero imao završenih osam razreda osnovne škole. Sa dvadeset i dvije godine Stojka se udala za dečka koji je živio u istom selu, Srećka Vukojevića. Imali su troje djece: Zrinku, Antu i Ankicu, i od to troje djece su dobili i devetero unučadi: Mariju, Antonelu, Zrinku, Dajanu, Andreu, Veselu, Ivanu, Nikolu i Dušana. Nakon nekog vremena, kad je ostario, Srećko se razbolio i umro, a Stojka i sada živi u Vašarovićima sa svojom obitelji, sa sinom, nevjestom i unukama.

1. PREDAJE

"Predaje su usmeno-književni žanr koji se temelji na vjerovanju u istinitost onoga o čemu se priča, bilo stvarnom vjerovanju, bilo onome koje još podupiru struktura i izraz teksta, ali ne više i zajednica u kojoj se priča pripovijeda. Tematski se dijele na povijesne, mitske/demonološke i etiološke, ali ima i preklapanja među njima."¹

¹ Usp. Dragić, Marko, *Hrvatska usmena književnost Bosne i Hercegovine, proza, drama i mikrostrukture*, MH u Sarajevu, HKD Napredak Sarajevo, Sarajevo 2005.

1.1. POVIJESNE PREDAJE

"Povijesne predaje (zapisane i u izravnoj komunikaciji, ali i one što se nalaze u povijesnim romantičarskim radovima) su tekstovi što posreduju prošlost, ali su nabijene afektivnim, ekspresivnim i imaginacijskim pripovjedačkim planom. Po svojem su jezično-stilskom ostvaraju mnogo bliže živom, svakidašnjem govoru od povijesnoga teksta te se upravo u tom bogatstvu sličnih a ipak veoma raznolikih pojedinačnih iskaza raskriva veća gustoća i doživljaja i podataka. Premda su jednim dijelom povijest, te su predaje prije svega književno organizirani doživljaj povijesnoga čina s prepoznatljivim sastavnicama usmene književnosti. Složene povijesne strukture opisuju iz osobnoga kazivačeva vidokruga ili vidokruga uske lokalne zajednice."²

"Diva Grabovčeva. O njoj su naši stari isto puno pričali. Ma bila je to cura poznata po svojoj lipoti ne samo u svom kraju, nego i naširoko u Ercegovini. Ona je bila pastirica gori u ramskom kraju.

I tako je tuda kuda ona čuva ovce prolazija i taj Tahir-beg i zagleda se u Divu mladu i finu, a kako i ne bi? Ali ona nije njega zamirila, ma ne samo što nisu iste vire, nego nije joj pasa i gotovo.

Ali ko smi reć Turku da ga neće, te je nju ćaća posla kod jednog čovika da čuva ovce, da je sačuva od bega. Kako se begu ništa nije moglo sakrit, tako je on i sazna di je mlada Diva, i pošla je s vojskon po nju. Kad je on nju naša, opet je pita oće li poč za njega. Ona je još jednon rekla da neće. Onda je on nju tija natrat da pođe za njega, ako neće milon-oće silon. Ali to na Divu nije djelovalo, nije tila poč za njega i gotovo.

Kad je on vidija da mu nema druge, uzeja je svoj mač i ravno joj ga u prsa zaboja. Diva tako odanu i umri jer nije tila bit s Turčinon. I dan-danas se priča o njoj, i kako je ona bila ponosna, nije se dala tako lako nikom, pa ni strašnom Tahir-begu.

Tako ti je to u životu, moja ćeri. Nekad će te tit natirat na nešto što nećeš. Samo se tribaš smislit šta oćeš i ić za tin. Ne triba feramat druge ljude, nemoj dat da te neko ponizi, tribaš znat ko si i koliko zaslužuješ."³ - završila je baka savjetima svoju priču.

² Dragić, Marko, *Poetika i povijest hrvatske usmene književnosti*, Fakultetski udžbenik, Split, 2007/2008., www.ffst.hr

³ Kazala mi je moja spomenuta baka Stojka Vukojević.

1.2. ETIOLOŠKE PREDAJE

"Etiološke predaje nastaju na temelju povijesnih događaja i osoba i iz ljudske potrebe za objašnjenjem uzroka i podrijetla nastanka naziva pokrajina, mjesta, lokaliteta, grobova, groblja, prezimena; nastanka i nestanka jezera, vrela, bunara, čatrnja, virova, ponora te uzroka različitih pojava u prirodi i među ljudima. Težnja k objašnjavanju i tumačenju etioloških predaja stara je koliko i ono što one tumače. Etiološke predaje nastaju na povijesnoj, mitskoj, eshatološkoj, demonološkoj, legendnoj razini. Neke su etiološke predaje nastale na temelju pričanja iz života poput one o Svekar-vodi. U tim su predajama sačuvana sjećanja na znamenite ljude i događaje iz najstarije povijesti. Uspomene na znamenite osobe i sudbonosne događaje čuvaju i mnogobrojni toponimi."⁴

"Znaš ovu našu rijeku kraj Otoka kod Vitine? Znaš li ti, ćeri, zašto se ona zove 'Mlade'?" - počela bi baka priču. Uvijek bi odgovorila da ne znam, samo da ona nastavi pričati, jer ona sve tako vjerno prikaže, s puno detalja i objasni sve da čak i malom djetetu bude jasno o čemu govori.

"E pa, puno prije moga vrimena, Turci su dugo vladali našin krajevima, i sama to znaš, valjda su vas to učili u školi. Turci su nas tlačili i stvarali nam probleme, i harač nan zadavali. Ali nije to sve, mada to niko baš i ne priča, jer nije to ugodno čut. Turci bi, kad bi se neka naša cura udavala, uzeli curu i odveli je svom glavnom čoviku, nekom Agi, da je obeščasti i iskoristi tu noć i unda je vratili njezinom mladoženji. Ma bili su Bože ti sačuvaj. A jadne cure bi se čuvale za udaju, da čiste odu. Tako ti je u to vrime, kako su nan pričali naši stariji, bila jedna cura koja je bila lipa, ko i svaka Ercegovka, crne kose i očiju, a biloga lica. I pročulo se među Turcima da se ta cura ide udavat. A Turci ko Turci, oće lipu curu da uzmu. I kad su svatovi vodili curu na vinčanje, Turci su požurili brže-bolje s konjima i zgrabili curu od svatova i tili je odvest. I tuda kuda su išli, morali su prić most da odu do tog svog tabora. Jadna cura je mislila o tome kako je čista i neokaljana i kako oće da se takva uda, a ne da se dadne nekom Turku i da se više ne more pogledat u oči. Kad su prilazili priko mosta, ona se

⁴ Dragić, Marko, *Poetika i povijest hrvatske usmene književnosti*, Fakultetski udžbenik, Split, 2007/2008., www.ffst.hr

skoči s tog konja i baci u rijeku. I eto, otada se ta rijeka zove 'Mlade', i to ime je ostalo eto sve do dana današnjega."⁵

1.3.PRIČANJA IZ ŽIVOTA

Pričanja iz života su najčešće kratke i podrugljive predaje u kojima se ismijavaju stanovnici pojedinih krajeva i sela, pripadnici određenih društvenih slojeva (seljaci, malograđani) i zanimanja (činovnici, policajci). Isprepleću se novelama, anegdotama, šalama i vicevima. U pričanjima iz života nalaze se didaktička pričanja o ubijanju staraca; metaforično pričanje, primjerice, o sedam prutova; šaljiva i druga pričanja.⁶

PRIČE O BONETI

"Znaš, u naše je vrime bija jedan smišni čovik, nako malo lud. Ma nismo mi znali je li on stvarno lud, tako se je pričalo po selu. On se zva Boneta. Doša bi on kod našeg čaće pitat da mu dadne vina pa bi onda nama dicit priča di je sve bija i u kakve je probleme upa, jer on je bija poznat po problemima.

Tako nan je jednon priča kako je on bija u nekoj gostionici sa nekin ljudima, a to je bilo vrime kad se nije smija spominjat Radić jer bi te partija uvatila i vodila miliciji. I tako je on s njima bija u gostionici, i pili su puno. Kad su svi bili tako pijani, počeli su se svi derat i vikat "Živija Radić", a i Boneta s njima. Uto ti je došla milicija i zgrabila ji sve i odvela u stanicu na ispitivanje. I tako su jedan po jedan ulazili u stanicu i kako nisu mogli lagat da nisu pivali, sve su ih zatvorili na misec dana. Ali kad je doša red na Bonetu, on miliciji reka da, dok su svi drugi vikali "Živija Radić", on njih privarija i vika "Živit ću, radit ću". I kako mu niko nije moga dokazat da tako nije i bilo, pustili su ga. I on je doša doma i svima to priča kako je privarija miliciju, ma svi su ga volili radi toga"⁷ - pričala je baka sa smijehom u očima.

⁵ Kazala mi je moja spomenuta baka Stojka Vukojević.

⁶ Dragić, Marko, *Poetika i povijest hrvatske usmene književnosti*, Fakultetski udžbenik, Split, 2007/2008., www.ffst.hr

⁷ Kazala mi je moja spomenuta baka Stojka Vukojević.

"Taj Boneta je uvijek nekakve gluposti pravija. I jednon tako, kad smo mi već bili malo stariji, skoro tako ko ti sad, počeli smo gledat momke. A momci su počeli gledat nas. i svi su se pravili važni, samo da se svide onoj curi koju su tili. I tako se i meni sviđija jedan Ivan. U to vrime su ti momci išli na groblje samo da pokažu curama kako se oni ničega ne boje, i da će se moć brinit o toj curi, da nisu plašljivi. I tako su Ivan i njegovi drugari tili jednu večer otić do našeg groblja. Mi cure bi stali na vratima groblja, a oni bi otišli do nekog groba, viknili i vratili se, samo da pokažu da ji nije stra. A bilo nas je sviju stra, bija je mrak mrkli, ni prst prid okon se nije vidija. I tako smo se mi jednu večer okupili i otišli do groblja. Nismo mi znali da se Boneta opet napija i lega u jedan grob kad je prolazija grobljen do kuće, jer nije moga više odat. Nas nekoliko cura smo stali na vratima groblja i čekali da momci odu. I Ivan se tija napravit pametan i hrabar, i on je sam otiša prošetat kroz cilo groblje. I tako je on iša i iša, i unda zavika iz svega glasa:"Ja se ničega ne bojim. Nek izađe onaj ko mi smi išta. Ja san neustrašiv". Nato se Boneta skoči iz onog groba, potrča za njim i vikni za njim:"Šuti budalo, neki oće spavat ode u groblju". Ivan se ustravija, počeja vrištat i dozivat mater. Mi koji smo bili iz daljine vidili smo da je to bija Boneta i nije nas bilo stra jer smo znali da se napija i tu lega na grob nečiji, i samo smo se smijali, a on od stra nije zna ni kako se zove, a kamoli ko to stoji prid njim. Kad se on vratija cili pripadnut, i počeja plakat, ma mi smo se valjali od smija. A on jadan ništa ne razumi. Ni sutradan kad smo mu mi rekli da je to bija Boneta, nije nan virova. Bija je uvjeren da su se to mrtvi digli, i da se neko od nji naljutija što on po mraku više po groblju, i tako je svima i priča. Možda je on i svatija šta je ustvari bilo tu, samo ga je bila sramota reć da se je pripa jednog običnog pijanca koji je jedva moga odat, a kamoli da bi mu moga nešto i napravit. A jadni Boneta nije ni moga potvrdit priču kad se od pića sutradan nije sića ni di je bija ni šta je radija. Ali glavno da više otada niko nije iša u groblje pokazat koliko je neplašljiv, a to je bilo vridno toga."⁸

"A Boneta, Boneta. Nikad sa njim mirovanja. Tako ti je on jednon pušija duvan na pijaci di je moj ćaća prodava brašno. Moja ćaća ga je uvijek opominja da ne puši jerbo će ga uvatit milicija. Ali nije njega to bilo briga, on bi se ionako uvijek snaša. I oda je tako Boneta po pijaci sa duvanom u ruci, bez imalo sakrivanja i bez stida. I milicija je tako jednon naišla da provjeri red na pijaci, i vidili su dim negdi u daljini pa su tili vidit ko to smi prkosit zakonu koji su oni postavili. I tadan su vidili Bonetu kad su se približili. Čin je on nji opazija, odman je potrča, pa neće se valjda dat lako uvatit tin nesritnicima, koliko god da je kriv. A milicija

⁸ Isto.

potrča za njen vičuć jedni drugima da je u biloj majici i crnin gaćama. I Boneta je jadan trča i trča, znajuć da će ga brzo stić, jerbo nije bija jak na nogama. On je svatija da se triba sakrit. Ali di će se sakrit na pijaci, to je mora smislit. Kad je naiša kraj mog ćaće, nešto mu je palo na pamet. Nato je on uzeja ćaćinu crvenu vinđaku, ogrnija je oko sebe, malo zamaza lice brašnon. Moj ćaća je svatija šta Boneta oće, pa se samo maka i pravija ko da je kupac, ta neće valjda izdat prijatelja. I milicija je tudan prošla, a Boneta za njima više: "Brašno, brašno, triba li van brašna?" Niti su oni i pogledali za njin, oni su nastavili trčat. Nakon nekog vrimena, kad su vidili da ga neće nać, otišli su. Boneta vrati ćaći vinđaku i ode svojin puten, i upali duvan. Je, je, opet je upalija duvan. Ma neki ljudi neće razumit da je ploča vruća dok se ne opeku. A on je na sebi uvik ima rukavice što se toga tiče"⁹ - pričala je baka o Boneti.

2.NEKADAŠNJI ŽIVOT

"Kad smo mi bili mladi, nije to vako bilo. Nije bilo televizije, radija ni čudesa današnji. Ima si krave, ovce, koze, konje i livadu, nije bilo ovi mogućnosti ko danas. Dica bi išla u školu, a kad se vrate, pomagali bi svojima oko kuće šta triba, pa onda u polje. Imalo se duvana, pa se to nizalo. Imalo se živine oko kuće, pa se to vodilo na ispašu. Nije nama nikad bilo dosadno, imali smo društvo, jedni druge i izmišljali smo sami svoje igre. Na livadi bi se gonjali, igrali, smijali, kupali se na rijeci liti, ma bilo nan je bolje nego vama danas.

Ova današnja dica su stalno za onin ekranima, onin kompjuterima ili kako se to već zove, samo čokaju na one tipke. Pa digni se, otiđi vani, pogledaj kako je fin dan, prošetaj. Ma kakvi! Nikoga nije briga za ništa nego samo mobiteli, telefoni, i ta tehnologija"¹⁰.

"U obitelji je nas bilo pet sestara i jedan brat. Nije bilo čudno u to vrime imat tako puno dice. Sad je čudno više od troje dice, a jedno ili dvoje je taman dovoljno. I mi smo svog brata uvik pazili jer je on bija najmlađi od nas sviju. Mi sestre bi se s njin igrale i uvik bi ga štedili od kakva težeg posla, bar dok nije naresta. A kad je naresta, bija je baš fin momak, stasit, visok i crn. Nema cure koja se ne bi za njin okrenila. I moj brat se je oženija dosta mlad, sa dvadeset i kusur. I kad mu se rodilo treće dite, vidija je on da nema kruva u našin krajevima, da triba u Njemačku otić, tamo su išli naši ljudi malo zaradit, obogatit se i unda se vratit svojima doma u Ercegovinu. I tako je i on napravija, otiša je jednu zimu u Njemačku. I

⁹ Kazala mi je moja spomenuta baka Stojka Vukojević.

¹⁰ Isto.

javlja bi se on, posla bi pismo svako malo samo da vidimo da mu je dobro, da je živ i zdrav. I nakon nekog vremena nismo dobili nijedno pismo, pa smo prvo mislili da se to izgubilo putem, poštari su ga možda zametnili negdi. Nakon mjesec dana došlo je pismo, ali ne od Pere. Poslali su ga oni što su š njin radili. Peru je prigazilo neko auto dok je prilazija cestu. U to vreme u nas nije bilo puno auta pa bia nama to bilo čudno, ali Njemačka je uvijek bila napridna, oni su ji imali ícmeta. I tako je mog jadtog brata auto prigazilo, i samo smo dobili njegovo tilo da ga moremo pokopat. Vidiš šta ti je život, u jednom trenu jesi, u drugom već nisi. Ma ništa na vom svitu nije sigurno, kažen ti ja. U šta se moreš uzdat da će uvijek ostat nako kako ti oćeš? Ma u ništa, baš u ništa."¹¹

"Znaš, od nas sestara, ja san bila najmlađa, od nas pet. Samo je brat bija mlađi od mene. I kako su moje sestre krećale u školu tako bi učile čitat, i tablicu množenja, i nekakve pismice za školu. I dok je svaka sestra tako išla u školu, ja bi š njon učila. I ja san sve to znala dok još nisan krenila u prvi razred, jerbo san to brzo upijala, ko spužva. A kad san krenila u školu, bilo mi je dosadno jer san to sve već znala. Drugi nisu znali ni slova, a ja znala i čitat i pisat, i tablicu množenja, a to se učilo tek u trećen razredu. I kad bi učitelj nešto pita, ja bi uvijek digla ruku. Tako je on nakon nekog vremena vidiija da ja sve znan, pa me nije tija pitat tako da i druga dica mogu naučit, a ne da samo ja govorin. A ja se naljutila na učitelja. I jednon kad je on pita nekoga nešto iz tablice množenja, ne mogu se sitit šta, ja ni pet ni šest, nego viknen odgovor iz svega glasa. A učitelj jami šipku i da mi deset šiba. Ma nisu mene bolile šibe koliko me bolilo to što učitelj nikad mene nije tija pitat. I nije to ni zadnji put da san dobila šibe, nekad bi ja baš iz inata rekla odgovor. A učitelj bi se skočija sa svog mista i da deset šiba. Eto, tako ti je to bilo. Ne smiš uvijek ni reć ono šta znaš, to te more ubit. Ne smi se praviti pametan, već budi ponizan, a ako te neko nešto pita, fino mu reci. Ne govori se džaba da je šutnja zlato, moja ćeri."¹²

"Znaš, kad smo mi bili mali, kako nas je bilo sedmero dice, uvijek bi bilo vike i skike po kući. Nek svak kaže "bu" i eto ti buke. Ali bili smo mi prilično mirna dica, za razliku od toga kakvi su drugi bili. Ali opet se sićan nečega što smo napravili, neku glupost. To je bija dan prije nego će materi i ćaći bit obljetnica braka. Tako smo se mi dica dogovorili da ćemo mi napraviti neki kolač kad nji dvoje odu u polje. Tako ti je i bilo. Oni su otišli u polje, a mi smo zgrabili upustva za praviti neki najjednostavniji kolač, samo eto da pokažemo da smo se sitili

¹¹ Isto.

¹² Isto.

obljetnice. I mi smo nekako to smučkali, napravili smjesu i stavili to peč. Ali nešto nas je pomelo. Kiša je počela lagano rosit pa su mater i ćaća ranije došli kući. I nismo in mi smili dat da uđu u kuću pa smo se mi dica svi okupili oko nji i zapričavali ji. I tako ti je prošlo neko vrime, i mi smo se vratili u kuću, a imali smo šta i vidit. Sve zadimljeno, smrdljivo. Izvadili mi tepsiju, a kolači zagorili ko ugljen. Umalo se nismo svi i podušili od tolikog dima. A mater i ćaća se stali smijat. A i mi s njima, šta ćemo drugo. Nisu vikali na nas jer su znali da smo imali dobru namjeru, da smo in tili kolače napravit za obljetnicu. I mater je na brzinu napravila nove kolače, i onda smo se fino pogostili. Otada na svaku obljetnicu se sitimo toga kako smo tili napravit kolač, a šta je ustvari na kraju ispalo od toga."¹³

"Kad san ja bila mala, mene bi često znali pitat koga više volin – mater ili ćaću. Nikad nisan znala šta bi odgovorila, kako mogu nekoga volit više kad nji dvoje se jednako žrtvuju za mene, i rade po cile dane samo da bi nama osigurali bolji život. Bilo je nas sedmero dice, nije njima bilo lako. Tribalo je prvo naranit sva gladna usta, pa onda nas i obuć, i obut. I svako koju godinu, prirasli bi obuću i robu, uvijek bi tribalo nešto novo. I svakom od nas su morali kupit i onu ploču za pisanje za školu, i pisljku. Kažen ti, nije njima bilo lako. Ali kako svi roditelji vole svoju dicu, kad su ji već dobili, sad se moraju za nji i brinit. Ni tica ne ostavi svoje male tiće da se sami rane, već in u gnizdo donosi crve, da narastu i onda jednon i oni budu roditelji. Roditelji, mater i ćaća, oni su Bogon dani, zapanti šta ću ti reć. Oni su jedini koji će te volit i kad te svi drugi ostave. Sa nekin prijateljen ćeš se posvađat i radi gluposti, i on će te izdat, ali mater i ćaća te nikad neće izdat, oni te vole bez ikakvih uvjeta. Šta god napravija, u kakve god probleme upa, uvijek se moreš povjerit roditeljima, oni će te tješit i kad nisi u pravu. Oni će razumit da imaš neki problem, pa bili su i oni u tvojoj koži, imali su i oni godina ko i ti. Mater i ćaća su puni razumijevanja. Čak i ako nekad viknu na tebe ili se izderu, to rade za tvoje dobro. Svaka mater i svaki ćaća prvo gleda na svoje dite, a tek onda na sebe, dašta, čudna je ta roditeljska ljubav. Ja bi često svoju mater pitala koga ona od nas dice najviše voli, ko joj je miljenik, a ona bi uvijek rekla da nas sve jednako voli. Kako nas sve isto može volit? Svi nas sedmero smo različiti, kako nas isto može volit? Nikad mi to nije bilo jasno. Sve dok nisan i ja dobila svoju dicu, a unda i unuke. Koliko god oni bili različiti, svak ti je na svoj način drag, svakoga voliš isto. To je čudna stvar kod ljubavi: što je više diliš, ona ti postaje sve veća. I znaš, kad smo već kod matere, ima jedna pisma o materi, tu pismu san davno naučila, evo sad ću ti je reć, i dobro je upanti, svaku rič:

¹³ Isto.

O kako lipo zvuči rič mati,
Najveće milje roda ljudskog,
Najdraže ime i najveće blago,
Za dite svoje spremna je i život dati.

I kad smo na krajnjem rubu svita,
I kad nan duša beskrajno pati,
S naših se usana razliva usklik:
"O majko draga, o mila mati".¹⁴

"Prije puno godina, dok san ja još bila tako mlada ko i ti sad, imali smo mi nekoliko konja. U to vrime konji su valjali ko prevoz, ko traktor, i ko zna šta još. Ma bez konja nisi moga. Imali smo mi nekoliko nji, ali nama dicit je uvijek bija najdraži jedan, Dorot se zva. I danas se sićan kako mu se dlaka sjajila na suncu, bija je kafene boje. Onako cili umiljat i drag, moga si ga češljat i mazit koliko oćeš, ne bi se on ni pomaka, a i volija je nas dicu, mogli bi s njim povazdan bit, i ne bi nan dosadilo kako je to bija dobar konj.. Nekad bi ga mi vodili na livadu s ćaćon, da konj malo prohoda, i onda bi ga zajašili i tako se zabavljali. Ma volili smo ga i gotovo. I šta je čudno oko toga konja, mi bi ga navečer spremili za spavanje, iščešljali mu grivu duž leđa, a ujutru ko da ništa nisi radija, kosa se dočeka spletena. I kako to, nama nikad nije ni bilo jasno. Ko je to radija ni dan danas se ne zna. Neki govore da su to vile, drugi opet govore da to konji jedan drugon pletu. I tako smo nas par dice se skupilo i mi smo tili ostat spavat kraj konja da vidimo kako se to sve dešava. I mi smo se smistili kraj konja u štalu, i legli. Bili smo još mali, pa smo zaspali čin smo legli, još onako umorni od tog dana i obaveza. Ujutru smo se probudili, konju opet spletena griva. I eto, svašta su ljudi novo izmislili i našli, svakakve novotarije, išli su na Misec, zvizda milijun otkrili, svakakvi čudesa, ali niko nikad nije sazna ko to plete konjima grivu priko noći."¹⁵

¹⁴ Kazala mi je moja spomenuta baka Stojka Vukojević.

¹⁵ Isto.

3. BADNJAK

Badnjak ili, kako se još naziva, Badnji dan je dan uoči Božića. Na taj dan se obično posti, mada post nije obavezan. U Hercegovini se prema običaju na taj dan jede bakalar. Također se na taj dan okiti božićno drveće zvano "jelka" i ispod njega se stave jaslice sa malim figurama koje prikazuju rađanje Isusa Krista.¹⁶ Od tradicije, još je jedino ostao običaj da se uređuju kuće bršljanom i da se unosi "badnjak" (drvo) i postavlja ga se na oganj da gori.¹⁷

"A kad bi bilo božićno vrijeme, ćaća i mi dica bi se skupili i išli brat bršljan. Onda bi kitili kuću izvana bršljanom, tako se to tada radilo, danas to više niko ne radi. A mater bi pošćropila svaku sobu u kući dok bi molila krunicu, za dobar život u narednoj godini. Na Badnjak bi ćaća ukosija jedno drvo, jedan bor. Mi bi ga okitili, ali ne onin svićicama i kuglama ko što se to danas radi, nije toga tada bilo. Stavili bi nekog ukrasnog konca, suvih smokava ili šljiva, i ukrasili drvo.

Navećer bi se kraj ognjišta unosija badnjak, jedno drvo bi ćaća unija u kuću, a mi bi ga posipali kukuruzom ili šenicom. A ujutru na sam Božić, mi dica bi se probudili prije pivca, samo da otvorimo darove da vidimo šta smo dobili. Tu bi vazda bilo orasa, suvi smokava ili nekog drugog suvog voća, ili koji bombon, i mi bi bili zadovoljni. Da danas dadneš nekom ditetu pod bor suvog voća, gledalo bi te ko ludo, i tražilo bi igraćke, mobitele i ko zna šta već. Ma bili smo tada zadovoljni s malo onoga šta smo imali, nije nan duša bila gladna ko danas ljudima. Ima si vode, hrane, familiju, i šta bi ti više i tribalo?"-završila je baka priću o Božiću.“¹⁸

4. USKRS

Uskrs je najveći kršćanski blagdan. Na taj dan je Isus Krist, sin Božji, dao svoj život za sve ljude svijeta i otkupio njihove grijehe. Tradicionalno se dan prije Uskrsa bojaju jaja i ukrašavaju za sutrašnji veliki dan. Na Uskrs se obično ide na svetu misu, pa se nakon mise ljudi okupe ispred crkve i natjeću se čije je jaje jaće, tj. čije jaje će zadnje puknuti. Nakon toga svi odu svojim kućama i sa obitelji objeduju.

¹⁶ Usp. Marko Dragić, *Badnja noć u folkloristici Hrvata*, Croatica et Slavica Iadertina Vol. 6, No. 6. Odjel za kroatistiku i slavistiku, Sveučilišta u Zadru, Zadar, 2010., str. 229-264.

¹⁷ Usp. Dragić, Marko, *Drvo badnjak u kršćanskoj tradicijskoj kulturi*, Crkva u svijetu br. 1 (1-196), Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split 2008, str. 67-91.

¹⁸ Kazala mi je moja spomenuta baka Stojka Vukojević.

I priča o Uskrsu je jedna od poznatih bakinih priča: "Za Uskrs bi se isto skupila naša familija. S materon bi mi sestre išle do livade i brale listove od raznoraznog cvića za jaja. Jer tada se nisu bojala jaja ko danas onin bojama, sve je to tada išlo prirodno. I kad bi listove ubrali, stavili bi ji na jaja, i to svezali u čarapu, i to sve ubacili u lonac sa kapulon, za lipšu boju. I kako su ta jaja bila lipa i šarena, ma divota je to bila gledat.

I unda bi na sam Uskrs išli prvo u crkvu, pa bi nakon mise bilo momaka i cura sa folkloru i oni bi isprid plesali kolo, bili bi svi u narodnin nošnjama. A kako bi svi u crkvu ponili po jedno jaje, nakon toga plesa svi bi se tucali, ma bija je to smij veliki. I moja ćaća Paško bi svake godine pobijedija u tucanju, i svi su stali u čudu jer nisu mogli razumit kako svake godine on pobijedi. Sve je to tako bilo dok jedne godine mu jaje nije ispalo i nije se razbilo, tek smo tada svi vidili da je on ima drveno jaje koje je bilo obojano, ma izgledalo je ko pravo, ne bi ti niakd na njemu reka da je od drveta napravljeno.

Je, bija je moj ćaća baš smišan, uvik je nešto izvodija, samo da nas dīcu nasmije, bija je on baš dobar čovik. I ta se priča sa jajeton se uvik pričala sa svakin sljedećin Uskrson, sve dok moj ćaća nije umra, a i tad bi ga se ljudi sitili po tome. Eto šta se panti-budalaštine i smišne stvari."¹⁹

5.USMENE LIRSKE PJESME

„Lirska je pjesma skupina umjetnički komponiranih lirskih slika kojima dominira osjećajnost. Te pjesme prate čovjeka od rođenja (uspavanke) pa do smrti (naricaljke). Lirske pjesme su najmnogobrojnija usmenoknjiževna vrsta, a obuhvaćaju vjersku i svjetovnu liriku.“²⁰

I.

Udovice Ruže Jankovića,
jesi fina k'o što si prije bila?
Usne su ti k'o u pijavice,
obrve k'o u golubice.

¹⁹ Kazala mi je moja spomenuta baka Stojka Vukojević.

²⁰ Dragić, Marko, *Hrvatska usmena književnost Bosne i Hercegovine, lirika, epika, retorika*, MH u Sarajevu, HKD Napredak Sarajevo, Sarajevo, 2006.

*Oči su ti k'o dvi kosilice.
Kad namignu, rosu s trave dignu.
Lice ti je bilje od goluba.
Udovice, bi li moja bila?
Ako ne bi, voda te odnila.²¹*

II.

*Pošla Anka na vodu,
pregazila Moravu
otud idu tri žandara,
sva tri oružana.*

*Prvi gura tenkove,
drugi nosi noževe,
treći nosi sablju tanku
da zakolje Anku.*

*Anka ih je molila,
bijele ruke sklopila,
"nemojte me braćo klati,
plakat će mi mila mati."*

*Kad su Anku zaklali,
svi su redom plakali,
samo nije onaj plak'o
što je Anku zakl'o.²²*

III.

*"Mene majka poslala
u ogradu k ovcama,*

²¹ Kazala mi je moja spomenuta baka Stojka Vukojević.

²² Isto.

*pa me gleda sa visine
da ne stanem s kime.
A ja stojim pa stojim
jer se majke ne bojim.
I ona je bila mlada
kao i ja sada.*²³

IV.

*Pita mene moja seka Kata:
"Što si, seko, neudata?"
A ja njojzi:
"Kad je mogla frajla Zora
da se uda za doktora,
a ja obr' gospojica
pa da budem majstorica.
Ja ću njozi iz inata
baš za kakvog advokata."*²⁴

6.GANGE

"Ganga je lirska dvostruka pjesma. Pisana je u desetercu, najkarakterističnijem stihu narodnih pjesama. S obzirom na način izvođenja ganga je višeglasno pjevanje na način primitivne na način primitivne polifonije. Ganga je dvopjev; jedan pjevač pjeva, a prati ga jedan, dva ili više "gangača" i to svi u jedan glas. Koliki će broj "gangača" biti, ovisi o skupini ljudi, koja sluša, o slaganju glasova, a i o samom "pivaču" predvodniku i jačini njegova glasa, jer glas vođe mora nadvisivati ostale.

Glavni pjevač započinje pjesmu i predvodi ostale u pjevanju. Za "pivača" se kaže da "piva" ili "vodi", a za pratioce se kaže da "gangaju" ili "prate". Kad glavni pjevač završi prvi stih, gangaši prihvaćaju, a on istodobno s gangačima nastavlja drugi stih. Svakomu je čast biti

²³ Isto.

²⁴ Kazala mi je moja spomenuta baka Stojka Vukojević.

glavni “pivač”, pa se često pjevači natječu, tko će započeti pjesmu. Visina i brzina napjeva zavisi o fizičkim mogućnostima pjevača, o njihovim plućima i glasnicama.”²⁵

*Ne smin dragi, crnoga mi oka,
da me majka vidi pokraj momka.*

*Kad se moja kotulica trene,
u tri lole srce zaokrene.*

*Moja lole, što me nećeš ženit',
moje srce sasvim zaokrenit'.*

*Veseli su moga babe dvori
dok u njima curica govori.*

*Dođi, dragi, ili reci neću,
nek' se oči za drugim okreću.*

*Gango moja, gangala te lola,
gangala te oko mojih dvora.*

*Moja mati, dušom ću te zvati,
Doć' će dragi, nemoj me 'sovati.*

*Ne znan 'di je nestala mi lola,
nema mi je oko mojih dvora.*

*Da je danas vrime za udaju,
to iz mog sela, lole, svi znaju.*

Laže selo da ja drugog oću,

²⁵ Čagalj, Šime, *Ganga – kao oblik usmenog izražavanja*, 1979.

dođi, lola, dođi opet noću.

*Neće lola da me mladu ženi,
već je vrime. Šta ću? Jao meni.*

*Da je lola u sri' bila svita,
ne bi ljubav bila nam sakrita.*

*Kotulice, vragu bi te dala
kad se ne bi u tebi udala.*

*Nije ni srića ono što je bila,
voda bila ljubav mi odnila.*

*Da me nije, 'di bi lola bila,
o ljubavi mojoj samo bi mi snila.*

*Kotulice moja, lipa si mi bila,
Što se krećeš oko moga tila.*

*Neće lola da dođe ovog dana,
ostat ću i jove noći sama.*

*Da je sriće i još malo para,
ja bi se odma' za lolu udala.*

*Usta moja nikoga ne ljube,
samo tebe, jedini golube.*

*Oj curice, triput san te pita',
ne bi više da san pomanita'.*

*Neće lola više da me gleda,
svoje sriće ni kapi mi ne da.*

*Moja mala neće da me gleda,
svojoj loli neće da se preda.*

*'Ko će sutra moje pisme pivat,
'ko će sutra moje snove snivat?*

*E moj dragi, da si malo bliže,
u'vatila bi te ja u mriže.*

*Moja mala 'oće malo cviča,
tako da je uvik prati srića.*

*Ne zna mala da ja neću doći,
čekat će me mala do ponoći.*

*Moju lolu za me briga nije,
on namigne pa se samo smije.*

*Mala mi se za svatove sprema,
sve spremila, samo dragog nema.*

*'Di je lola, otpala mu kosa,
ja san za njeg' vazda bila bosa.*

*Kako naći pravu lolu, mama,
ja bi rađe ipak bila sama.*

*Mala moja kupusine neće,
a fažola po tri-čet'ri teće.*

*Ja sam mlađa, starija je seka,
ko me voli, neka me pričeka.*

*Mala mi se u vukove piše,
obaveza dodija joj više.*

*Navalio dragi da me ljubi,
još od lanjske pure žuti su mu zubi.*

*Mala moja, ni šila ni prela,
već u majke mlaćanicu mela.*

*Moj se dragi falija kolegi
da kroz caklo ljubija me ne bi.
Moj dragane, ne bi ni ja tebe
kroz vojničko, duplirano ćebe.²⁶*

7.EPSKE PJESME

"Mijat Tomić spada među one plemenite hajduke koje je u planinu otjerao turski zulum. U njegovoj je družini bilo i muslimana i pravoslavaca. Ivan Rangjeo je pomoću epskih narodnih pjesama pokušao rekonstruirati njegov životopis. Nakon svega ovoga može se zaključiti: Mijat Tomić se rodio oko početka XVII. stoljeća u selu Brišniku kod Duvna, a poginuo je 1656. godine ili svakako između 1656. i 1659. godine izdajom trostrukog kuma Ilije Bobovca iz Doljana kod Jablanice (za kojeg moji kazivači kažu da je bio pravoslavac) za vrijeme vladanja Seidin-paše. Ubojica je bio Hadžizukićev rob (Arap) ili azap (žandar). Pjesme o Mijatu Tomiću zapisane su u Bosni, Hercegovini, Dalmaciji, Slavoniji, a desetak ih je tiskano i u 8. knjizi edicije Hrvatske narodne pjesme."²⁷

*Pije vino Tomić Mijovile,
u vr' Vrana više Duvna ravna.*

²⁶ Kazala mi je moja spomenuta baka Stojka Vukojević.

²⁷ Dragić, Marko, *Od Kozigrada do Zvonigrada*, Mala nakladna kuća Sveti Jure i Zajednica izdanja ranjeni labud ZIRAL, Baška Voda – Mostar - Zagreb 2001.

*Družinici svojoj govoriyo:
"Ni u moje ni u vaše zdravlje,
već u zdravlje onoga junaka
koji će mi otići u Livno
i doniti praha i olova
i kalema čin' se knjiga piše."
Svi junaci nikom ponikoše,
u zelenu travu pogledaše.
Sam' ne gleda mali Marijane,
već mu gleda među oči čarne.
Što ga, dajko, po družini tražiš
kad ga sebi uz kolino raniš?
Te ti ode mali Marijane
i spusti se u veliko Livno,
tamo kupi praha i olova
i kalema čin' se knjiga piše.²⁸*

8.BROJALICE

Za brojalicu se kaže da je vrsta umjetničko-književnog teksta, ritmična igra, kratka pjesmica, ritmična cjelina, igra riječima, vrsta onomatopeje ili oblik dječjeg stvaralaštva. Brojalice su jezične umotvorine-narodne i književne, klasične i suvremene ali sve imaju duboki korijen u narodnom stvaralaštvu. Brojalicom djeca određuju u igri tko će loviti, baciti loptu, tko će započeti igru, nešto smisliti, pokazati, odgovoriti. Brojalica je sredstvo igre, poticaj za igru, dopuna igri i igra sama. Često je izvor novih ideja.²⁹

*Jeste li čuli djeco?
Ozbiljno, bez šale.
Otvora se škola
za pačiče male.*

²⁸ Kazala mi je moja spomenuta baka Stojka Vukojević.

²⁹ Peteh, Mira, *Zlatno doba brojalice*, 2000., Alinea, Zagreb

*Svi pačići došli,
k'o i đaci stoje,
stari učo je stavio
naočale svoje.
Učili su marljivo
od sride do petka,
ali se oni nisu makli
dalje od početka.
Ništa nije naučila
pačadija ta,
nego što je i prije znala
"pa-pa-pa-pa-pa".³⁰*

*Janje moje maleno,
runo mu je svileno.
Povazdan se igran s njim
k'o sa drugon najboljin.
Jamin vode, natočin,
pa je njemu donosin.*

*"Šic-mic-micika,
što se ne bi udala?
Šic-mic-micika,
bi li htjela zidara?"
"Zidar zida navisoko,
pa na cure baca oko.
Joj, majko, majčice,
zidara pak ne."
"Šic-mic-micika,
bi li htjela zubara?"
"U zubara zlatni zubi,
da znaš majko kako ljubi.*

³⁰ Kazala mi je moja spomenuta baka Stojka Vukojević.

*Joj, majko, majčice,
zubara pak ne."
"Šic-mic-micika,
bi li htjela šustera?"
"U šustera krive pete
pa za njime cure lete.
Joj, majko, majčice,
šustera pak ne."
"Šic-mic-micika,
bi li htjela prosjaka?"
"Prosjak prosi pa mi nosi,
Ja ću sjesti pa ću jesti.
Joj, majko, majčice,
prosjaka pak da."³¹*

*Ja sam mala
pa sam pala,
pa sam čaše polupala.
Moj će tata raditi
pa će čaše platiti.³²*

*Oj curice, curice,
Ko ti plete kosice?
Nekad tata, nekad mama,
nekad i ja sama.*

*Moja mala cura fina,
udat će se za Marina.
Marin ima novaca
da joj kupi ovaca.*

³¹ Kazala mi je moja spomenuta baka Stojka Vukojević.

³² Isto.

*Devet sati,
ide momak Kati.
Ne voli je
pa se opet vrati.³³*

ZAKLJUČAK

Ovaj završni rad obuhvaća neke od običaja kojih se kazivačica, moja baka, sjetila i ispriopovijedala. Sastoji se od različitih pjesama, priča o njenom djetinjstvu i odrastanju i od ostalih stvari za koje je ona smatrala da bi, ako ostanu zapisane i sačuvane, mogle biti korisne generacijama koje slijede. Jer, još od davnih dana, ljudi osjećaju potrebu da znaju o svojoj prošlosti, o običajima koji su se prije provodili, te da to usporede za sadašnjim vremenom. Žalosno je da ima toliko starijih ljudi koji toliko puno znaju o našoj povijesti, ali nema ih tko saslušati. Nema tko čuti ono što oni žude da s nekim podijele.

Ovaj rad je zaista bio jedan od najzanimljivijih koje sam ikad imala. Pričati s bakom o njenom djetinjstvu, običajima, o prošlosti općenito je bilo zanimljivo. I neke stvari koje nisam shvaćala dok sam bila dijete sad shvaćam, i neke priče mi drugačije zvuče kad ih sad ponovno slušam. Lijepo je kad slušaš o prošlosti svoje obitelji, svoga naroda, o svom naslijeđu. A na kraju krajeva, i moja baka je uživala pričajući sa mnom. Bilo joj je iznimno drago da netko ima vremena slušati njene priče u ovom današnjem ubrzanom tempu života, i bar na trenutak zaboraviti svoje probleme i vratiti se s njom u prošlost i proživjeti sve te priče s njom.

³³ Isto.

LITERATURA

1. Bošković-Stulli-Maja, *Usmeno pjesništvo u obzorju književnosti*, MH, Zagreb, 1984.
2. Botica, Stipe, *Hrvatska usmenoknjiževna čitanka*, Školska knjiga, Zagreb, 1995.
3. Botica, Stipe, *Lijepa naša baština* (književno-antropološke teme), Sveučilišna naklada, Zagreb, 1998.
4. Čagalj, Šime, *Ganga – kao oblik usmenog izražavanja*, 1979.
5. Čapo-Žmegač, Jasna, *Hrvatski uskrсни običaji, Korizmeno-uskrсни običaji hrvatskog puka u prvoj polovici XX. stoljeća, pučka pobožnost, zajednica*. Golden marketing, Zagreb 1997.
6. Dragić, Marko, *Badnja noć u folkloristici Hrvata*, Croatica et Slavica Iadertina br. 6, Odjel za kroatistiku i slavistiku, Sveučilišta u Zadru, Zadar, 2010., str. 229-264.
7. Dragić, Marko, *Poetika i povijest hrvatske usmene književnosti* (Fakultetski udžbenik) Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split 2008. www.ffst.hr
8. Dragić, Marko, *Drvo badnjak u kršćanskoj tradicijskoj kulturi*, Crkva u svijetu br. 1 (1-196), Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split 2008, str. 67-91.
9. Dragić, Marko, *Od Kozigrada do Zvonigrada*, Mala nakladna kuća Sveti Jure i Zajednica izdanja ranjeni labud ZIRAL, Baška Voda – Mostar - Zagreb 2001.
10. Dragić, Marko, *Hrvatska usmena književnost Bosne i Hercegovine, lirika, epika, retorika*, MH u Sarajevu, HKD Napredak Sarajevo, Sarajevo, 2006.
11. Dragić, Marko, *Hrvatska usmena književnost Bosne i Hercegovine, proza, drama i mikrostrukture*, MH u Sarajevu, HKD Napredak Sarajevo, Sarajevo 2005.
12. Kekez, Josip, *Usmena književnost*, u Škreb – Stamać, *Uvod u književnost*, IV. Poboľjšano izdanje, Globus, Zagreb, 1986.
13. *Narodne lirske pjesme*, priredio Olinko Delorko, PSHK, knjiga 23, Zora, MH, Zagreb, 1963.
14. Peteh, Mira, *Zlatno doba brojalice*, Alinea, Zagreb, 2000.
15. Rihtman-Augustin, Dunja *Knjiga o Božiću, Božić i božićni običaji u hrvatskoj narodnoj kulturi*, Golden marketing, Zagreb 1995.
16. *Usmene lirske pjesme*, priredio Stipe Botica, SHK, Zagreb, 1996.
17. *Usmene pripovijetke i predaje*, priredila Maja Bošković-Stulli, SHK, MH, Zagreb 1997.

18. *Poslovice, zagonetke i govornički oblici*, priredio Josip Kekez, SHK, MH, Zagreb
1996.

SAŽETAK

Ovaj završni rad se bavi običajima hercegovačkog naroda, on svjedoči o dugogodišnjoj tradiciji sela Vašarovići. Ovaj rad ne samo da govori o svakidašnjem životu ljudi koji žive na ovom prostoru, o njihovim dogodovštinama, o pjesmama koje su se pjevale i o običajima koji slijede određena vremenska razdoblja kao što su Uskrs i Božić, nego također daje sliku određenog naroda u određeno vrijeme, sa svim svojim posebnostima.

Rad se može sadržajno i logički podijeliti u dvije veće cjeline, tj. priče i pjesme koje se onda dalje mogu podijeliti u više cjelina. Tako se priče dijele na predaje, pričanja iz života, priče o nekadašnjem životu, priče o Božiću, Badnjaku i Uskrsu. Pjesme se dijele na lirske pjesme, epske pjesme, gange i brojalice.

Govoreći o razdoblju od prije pedesetak, a možda i više godina, svakako na umu treba imati i arhaičnost i zastarjelost, a možda u određenoj mjeri i začuđenost koju će neki osjetiti čitajući neke običaje koji u današnje vrijeme i nisu više toliko uobičajeni. Neke običaje ćemo prepoznati kao i današnje, neke ćemo prepoznati pomalo izmijenjene, a neki će nam ostati potpuno neznani.

Ovaj rad se temelji na iskazu jedne kazivačice, Stojke, čiji je iskaz snimljen te prepisan točno onako kako je ona to izgovarala. Kroz oči jedne žene, kazivačice, ispričovijedan je cijeli jedan niz događaja, običaja, pjesama i svega što je u tadašnje vrijeme bilo specifično za ovo područje.

SUMMARY

This Final paper deals with customs of Herzegovinian people, it tells about the long tradition of the village Vašarovići. Not only is this paper talking about the everyday life of people who live in this area, about their adventures, the songs that were sung and customs that follow certain time periods such as Easter and Christmas, but it also gives a picture of people at a particular time, with all its peculiarities.

The paper can be meaningfully and logically divided into two major parts, ie., stories and songs that can then further be divided into several sections. So the stories are divided into historical tradition stories, telling the life story and the stories of a former life, stories about Christmas, Christmas Eve and Easter. The songs are divided into lyrical poems, epic poems, "Ganga" and nursery rhymes.

When talking about the period of about fifty, and maybe even more years, one must certainly keep in mind that, while reading about these customs, they might get the feeling of anachronism, obsolescence, and perhaps even astonishment because most of these customs are not so common anymore. Some of the practices we can identify as familiar, some will be recognized as slightly modified, and some will remain completely unknown.

This paper is based on the testimony of one informant, Stojka, whose testimony was recorded and transcribed exactly as she said it, word by word. Through the eyes of a narrator, there is said the entire sequence of events, customs, songs and everything that was specific for this area at that time.

RJEČNIK

Vako - ovako

Duvan - duhan

Živina - domaće životinje

Lito - ljeto

Čokati – tipkati

Smišni – smiješni

Dica – djeca

Milicija – policija

Bija - bio

Pivali - pjevali

Privarija – prevario

Unda – onda

Tija - htio

Ercegovka - Hercegovka

Iđe - ide

Prić – prijeći

Volija - volio

Gleda - gledao

More – može

Nisan - nisam

Naša - našao

Lipota - ljepota

vira – vjera

đava - đavao

ćaća – otac, tata

nevista - nevjesta

natrat - natjerat

tit - htjeti

ne fermat – ne biti briga za nešto

kotula – suknja

lola – ljubavnik

privarija - prevario
babo - otac
sovati - vikati
pomanitati - poludjeti
fažol – grah
namignija – namignuo
pogleda - pogledao
teća - lonac
ćebe – deka
tija - htio
fina – lijepa
vinđaka – jakna
nosija - nosio
šuster – krojač
fajla – žena
čin - čim
nji - njih
opazija - opazio
potrča - potrčao
pušija – pušio
duvan - duhan
jerbo – jer
džaba – uzalud, bezveze
triba - trebao
advokat – odvjetnik
naresta - narastao
oženija - oženio
kruv - kruh